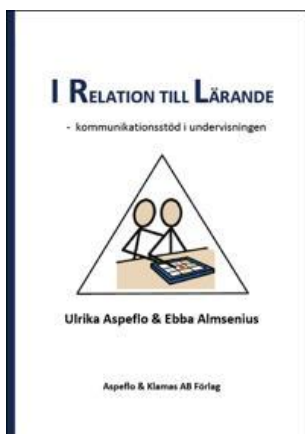

Elever med neuropsykiatriska funktions- nedsättningar/hinder och problematisk skolfrånvaro

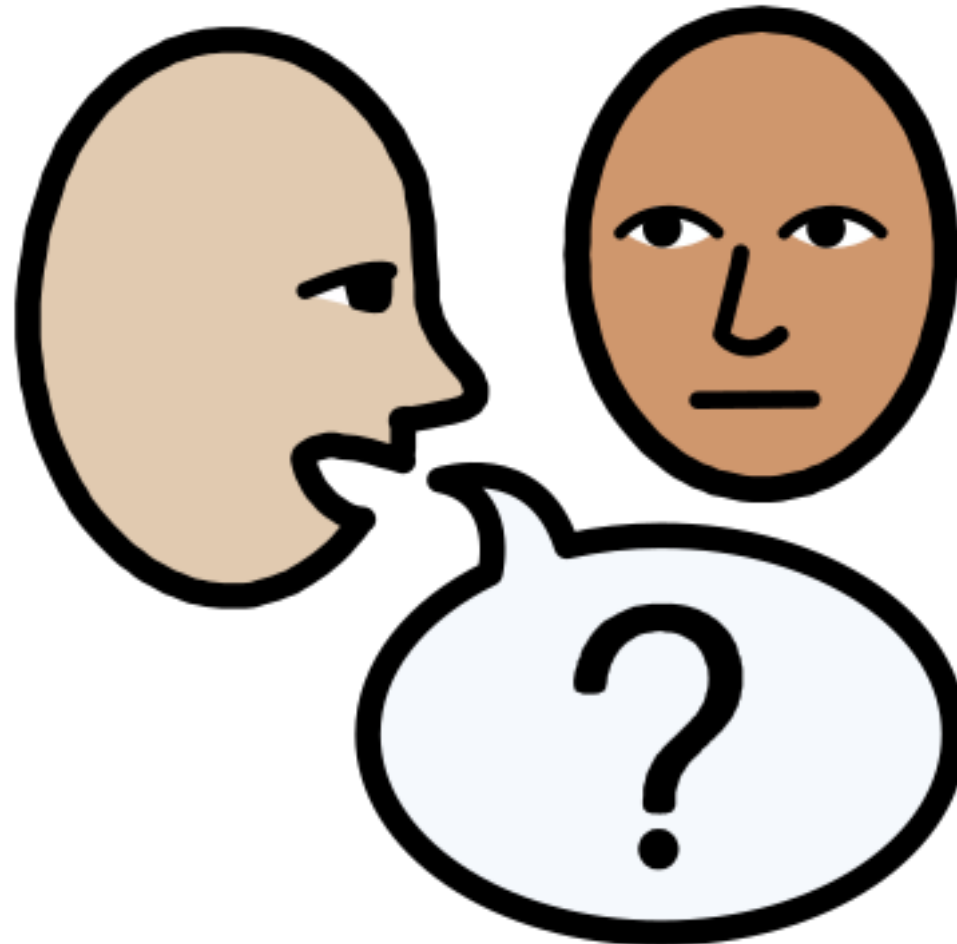
Ebba Almsenius

Leg. Logoped

@kommunikativ_tillganglighet (instagram)

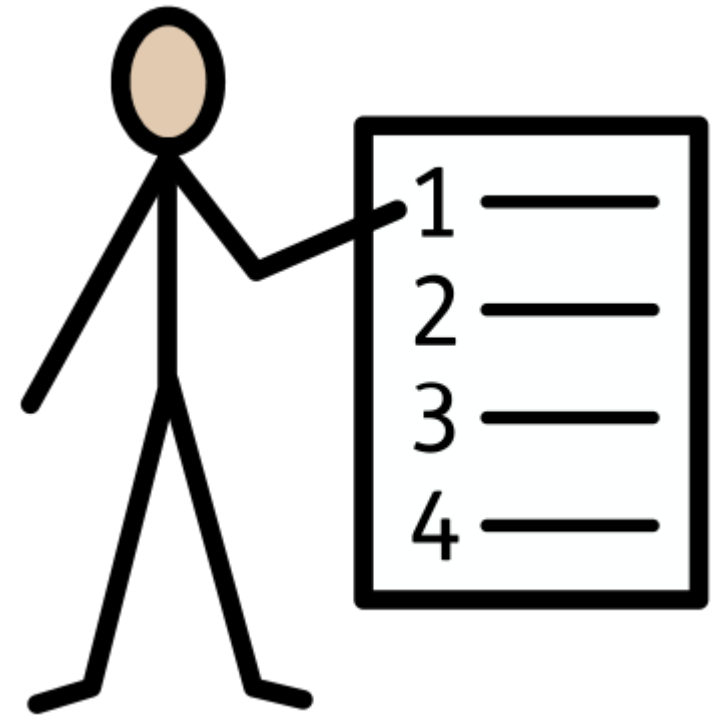

Frågor?
slido.com/kompetento

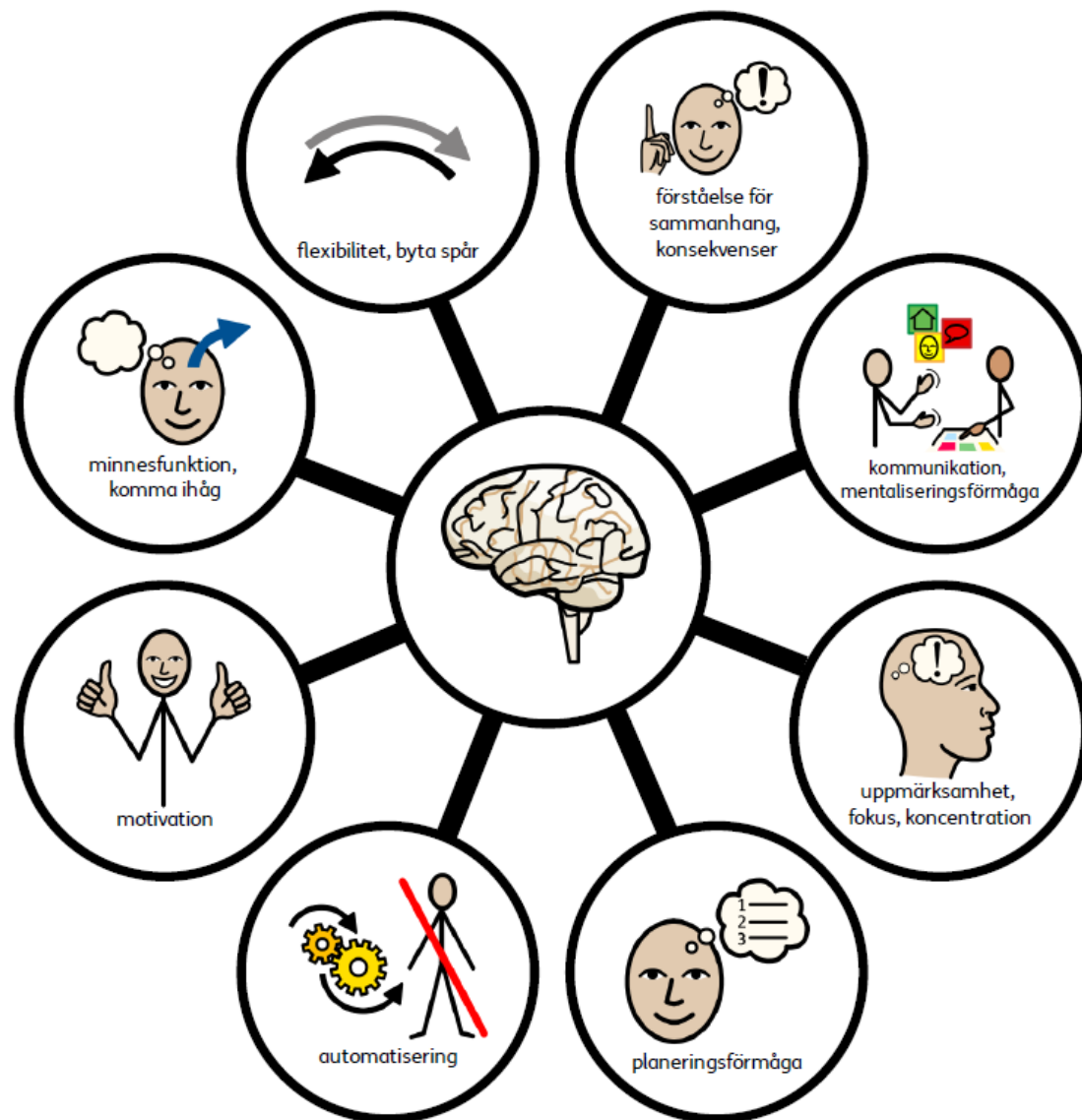
Föreläsningens innehåll

- Vad är den specifika utmaningen med elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som är hemmasittare?
- Hur kan vi arbeta med kommunikationsstödjande strategier för elever och vårdnadshavare när eleven inte går till skolan?
- Varför bör vi använda visuellt stöd som en del av universell utformning utifrån funktionsrätt?
- Hur kan vi arbeta med tillgänglighet i skolmiljön, för att främja och förebygga frånvaro?

Funktionsnedsättning - funktionshinder

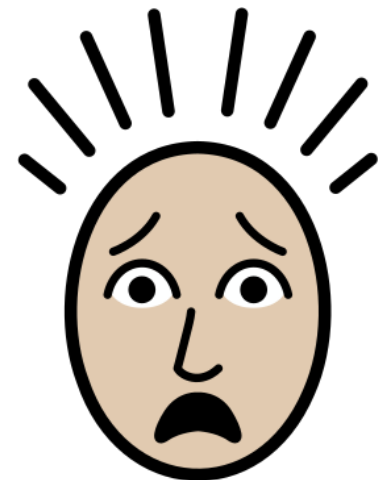
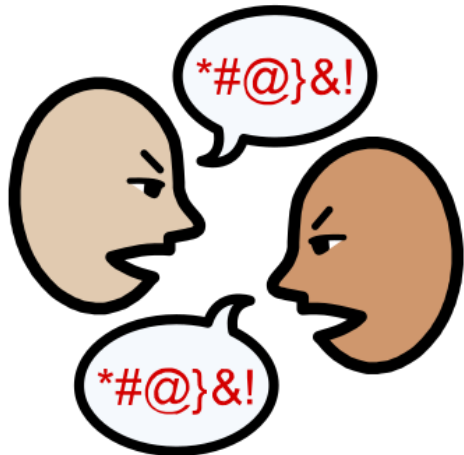
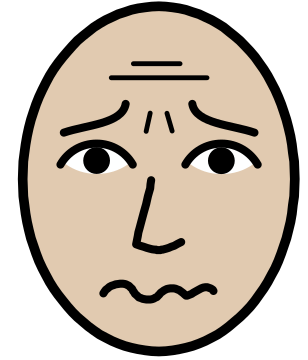
- Nedsättningar av funktioner i förhållande till en neurotypisk norm
- Hindrade i olika sammanhang pga av en miljö som är standardiserad utifrån neurotypiska normer och förväntningar, utan anpassningar för mångfaldsfungerande

För höga krav och förväntningar
i förhållande till förmåga över tid

= krasch

(NPF + pålagringar av ångest och depression)

Vad är kommunikation?

Uttrycka signaler – tolka signaler

Medveten

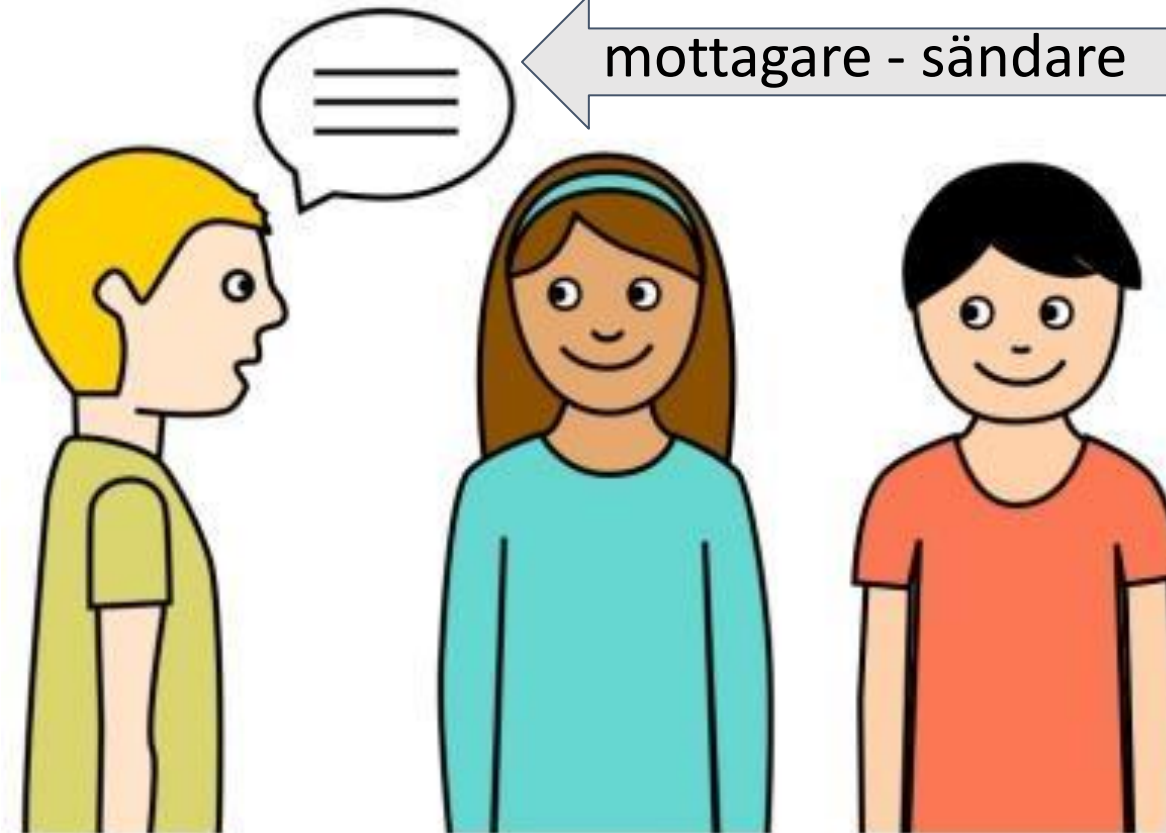
Omedveten

sändare - mottagare

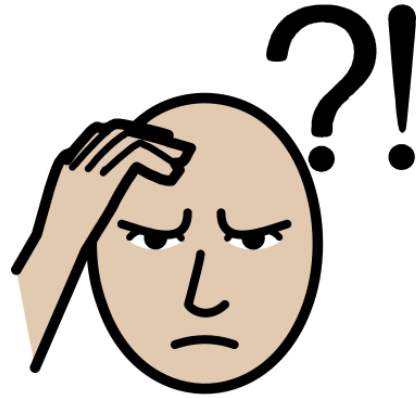
mottagare - sändare

Avsiktlig

Oavsiktlig

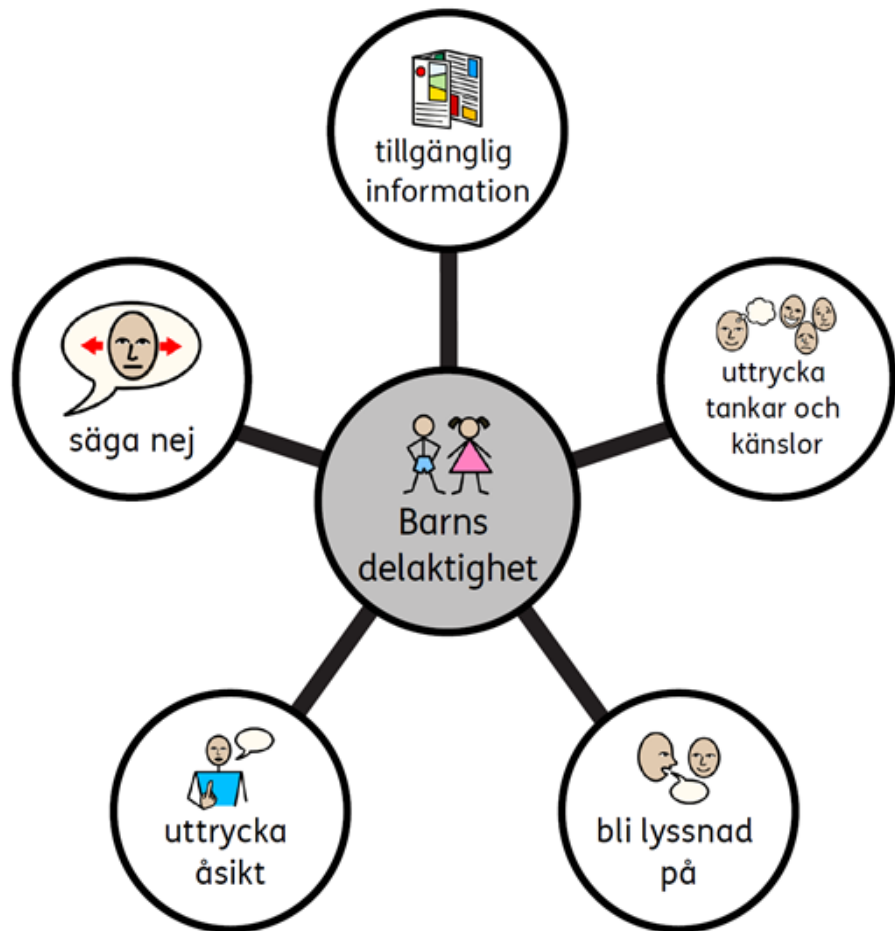

Vad är den specifika utmaningen med elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättning som är hemmasittare?

- När behöver jag anpassa?
- När kan vi färdighetsträna?
- När och hur mycket kan jag utmana (om det finns pålagringar av ångest)?
- Hur mycket krav kan jag ställa på vårdnadshavare för att de ska orka?
- Hur gör vi för att få "tillgång" för att eleven ska få komma till tals?
- Hur får jag skolan att förstå att eleven mår gott av visuell kommunikation när eleven i så många sammanhang kan tala och argumentera för sin sak?

Kommunikation – en mänsklig rättighet

Rätten att kommunicera

Jag har rätt att:

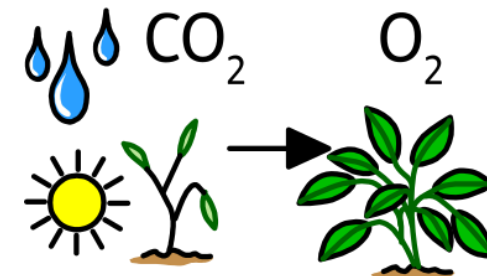
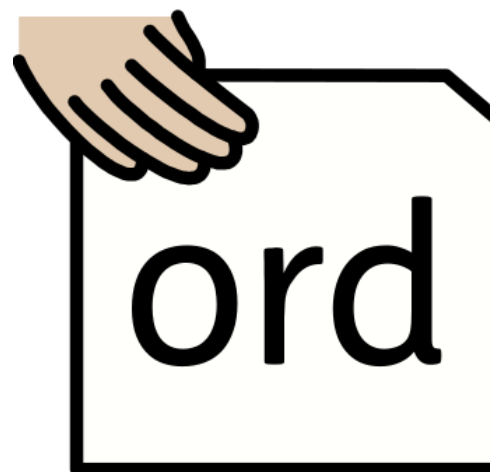
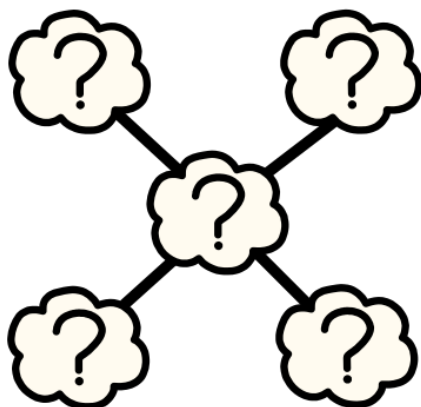
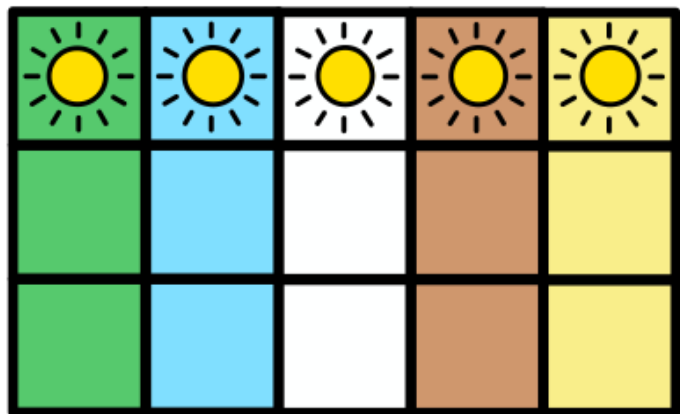
få samspela med andra	uttrycka värderingar och känslor	få använda mitt kommunikations-sätt hela tiden	få veta vad som händer omkring mig	bli lyssnad på och få svar även om svaret är nej
få möjlighet att välja	säga vad jag tycker	säga nej	be om det jag vill ha	be om och få information
ha fungerande kommunikations-hjälpmedel	vara i en kommunikativ miljö	delta i samtal med meningsfullt innehåll	få insatser för att stötta min kommunikation	bli pratad med, inte om
bli tilltalad på ett respektfullt sätt				

Fritt översatt av Dart från National Joint Committee for the Communicative Needs of Persons with Severe Disabilities (2022): http://www.asha.org/NJC/bill_of_rights.htm För information om bildlicenser: www.vgregion.se/ov/dart/licenser

Varför bör vi använda visuellt stöd som en del av universell utformning utifrån funktionsrätt?

Bilder som en del av UDL – Universell Design för Lärande

- Universell utformning på varor och tjänster i samhället – tillgänglighet för alla enligt FN's konvention för personer med funktionsnedsättning
- UDL - Universell utformning av utbildning med hjälp av exempelvis bildstöd, inte bara för personer med funktionsnedsättning – bra för alla!

Hur kan vi arbeta med tillgänglighet i skolmiljön, för att främja och förebygga frånvaro?

- Vilken lärmiljö har eleven erfarenhet av?
- Vilken lärmiljö skolar vi tillbaka eleven till?

SPSM's värderingsverktyg och tillgänglighetsmodell

Förutsättningar för lärande		
Rätten till lärande och trygghet		
Delaktighet		
Hälsa och lärande		
Språk och Kommunikation		
Meningsskapande och motivation		
Kroppen i lärandet		

Social miljö	Pedagogisk miljö	Fysisk miljö
Gemenskap	Pedagogiska strategier och stödstrukturer	Rum för lärande
Begripligt sammanhang	Arbetslag	Ljudmiljö
Planerade aktiviteter utanför förskole- och skolområdet	Olika sätt att lära	Visuell miljö
Samverkan med hemmet	Lärverktyg	Luftmiljö
Normkritik och attityder	Digitalt lärande	Utemiljö
	Hjälpmedel	

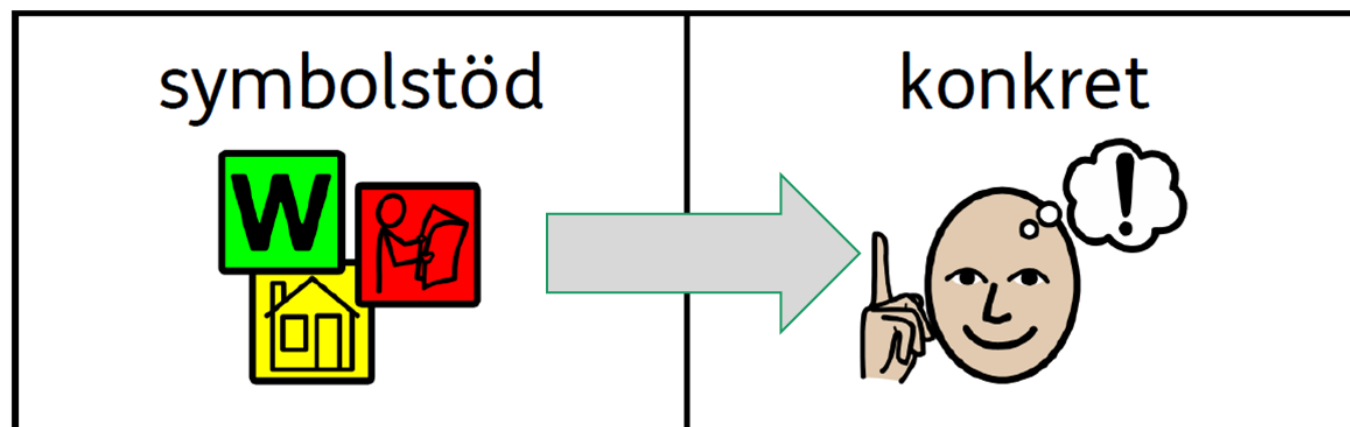
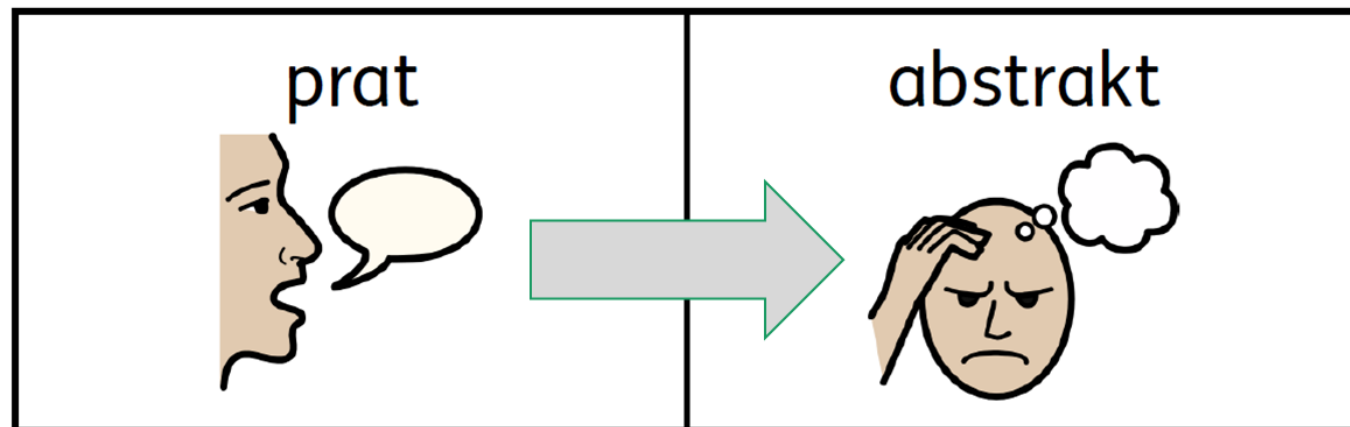
Förebygga frånvaro & främja närvaro – Skapa en tillgänglig lärmiljö

- Med fokus på att öka elevers KASAM – känsla av sammanhang (meningsfullhet, begriplighet, hanterbarhet)
- Tydliggörande pedagogik – ge svar på frågorna
- Tillitsfulla relationer – elev-personal, elev-elev
- Fråga efter och sakna eleverna som inte är i där – varje dag, varje lektion
- Tidig upptäckt – tidig utredning

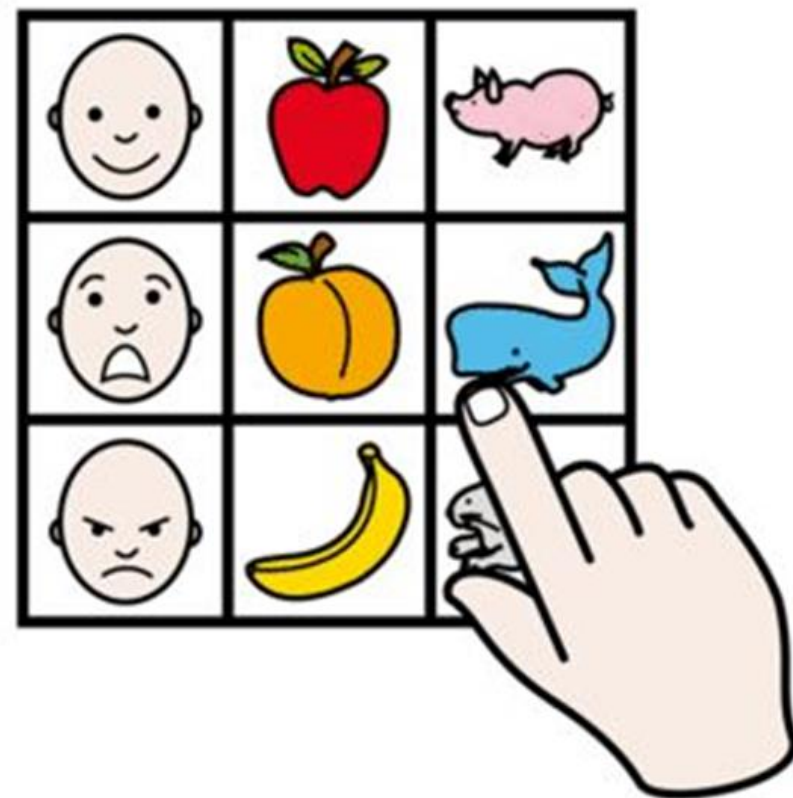
	Var ska jag vara?
	Vem ska jag vara med?
	Vad ska jag göra?
	Vad ska jag lära?
	Hur ska jag göra?
	När ska jag göra det?
	Hur länge ska jag göra det?
	Vad ska jag göra sen?
	Varför ska jag göra det?

Varför visuellt stöd för alla elever och vårdnadshavare?

Synliggör språket! Pekprata med bilder

- Ökar språklig förståelse
- Begränsar mängden information
- Ökar möjligheten att uttrycka sig med språk
- Visuellt stöd sänker stress och minskar oro
- Stöttar minne och föreställningsförmåga
- Är inte dömande

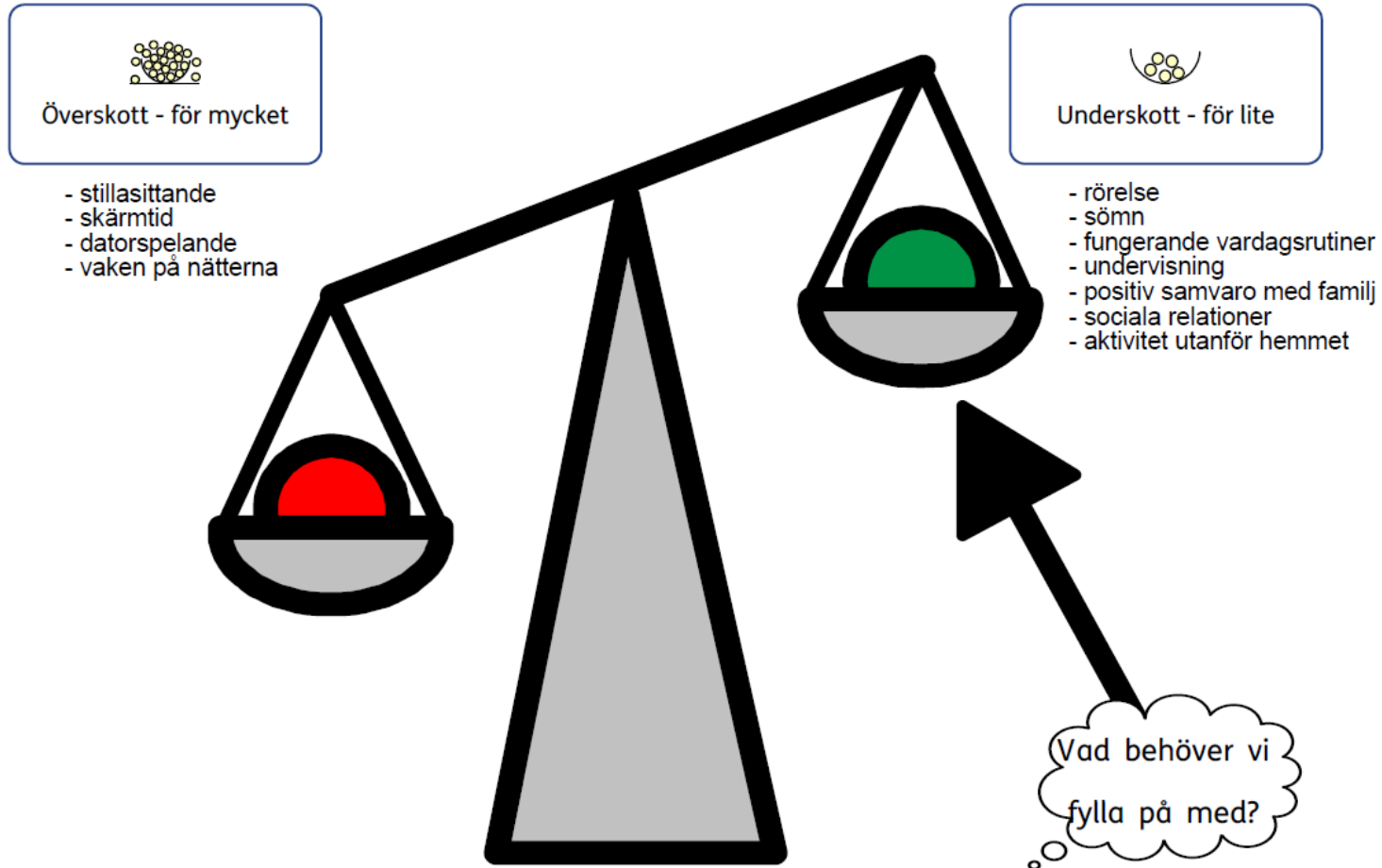
Stötta vårdnadshavare i att sortera, hålla en röd tråd, begränsa sig

För att må bra behöver jag sova, äta, röra på mig, göra olika aktiviteter och positiva saker tillsammans med andra. Jag behöver också utmana min ångest i små små steg, för att få erfarenheter av att det inte var farligt att möta det obehagliga eller okända.

 Jag	 Mina föräldrar	 Skolan
 öva på att göra saker, fast det känns jobbigt - utmana ångesten	 hjälpa mig, göra tillsammans, förstärka det som funkar	 göra avgränsade skoluppgifter 15 minuter varje dag
 rutiner, bli mer självständig - följa mina scheman	 hjälpa till och påminna, utan att tjata - peka på nästa steg i schemat	 vara tydliga med vad, hur och varför jag ska göra en uppgift
 röra på mig utomhus varje dag - gå en promenad eller sparkcykla	 hjälpa till att påminna om rörelse, gärna gå på promenad tillsammans	
 ändra sömnrutinen, göra samma varje kväll - ta mitt melatonin	 skapa trygghet/vara nära, läsa för eller lyssna på ljudbok tillsammans	
 äta på regelbundna tider, vara med och välja vad jag vill äta	 planera veckomeny med x, handla mat så att det finns hemma	
 göra mysiga och roliga saker tillsammans	 göra saker tillsammans som utgår från x intressen - kravlöst umgänge!	 mentor har kontakt med mig via Teams en gång/v - vi pratar om uppgifter för nästa vecka och om mina intressen

BÖS och BUS – Beteendeöverskott och beteendeunderskott Vad GÖR eleven för mycket respektive för lite?

	<h2>Förändringslista - Områden att förändra</h2>
	<p>OREGELBUNDEN SÖMN - x har just nu en oregelbunden sömn, har svårt att komma till ro på kvällen, vaknar på natten och sysselsätter sig med kolla mobilen eller serier när hen vaknar mitt i natten. Hen sover ofta mitt på dagen.</p> <p>För att må bättre är det viktigt att hjärnan får sömn och vila från intryck från mobil/TV, att hitta bra strategier om man vaknar mitt i natten. För att komma till ro har x fått melatonin utskrivet från BUP. Detta behöver hen motiveras att ta.</p>
	<p>STILLASITTANDE/LIGGANDE - x spenderar just nu stor del av dagarna sittandes eller liggandes i sin säng eller i soffan.</p> <p>För att börja må bättre är det bra att börja röra mer på kroppen.</p>
	<p>ISOLERAD HEMMA - x har just nu svårt att göra saker tillsammans med andra personer och på andra platser än hemma. Hen har ibland svårt att aktivera sig mer med annat än mobil och TV.</p> <p>För att må bättre och för att kunna komma tillbaka till skolan behöver x träna på att vara med olika personer, på olika platser och känna att hen lyckas i olika situationer.</p>
	<p>FÖRSTÅELSE FÖR SITT EGET FUNGERANDE - x har diagnoserna autism och ADHD. Ovanpå detta har hen utvecklat en ångestproblematik, med vissa depressiva inslag. Ibland är det svårt att veta vad som är vad.</p> <p>För att må bättre är det bra att få kunskap om hur man fungerar. Vad som är ens grundfungerande, vad man behöver anpassa för och vad man kan färdighetsträna. x kan också få hjälp från BUP med medicin för sin ångest och för att stabilisera humöret.</p>
	<p>INGEN UNDERVISNING - Just nu har x ingen undervisning eller kontakt med skolan, utöver kontakten med Närvaroteamet.</p> <p>För att komma tillbaka till skolan behöver vi öka upp x känsla av sammanhang (meningsfullhet, begriplighet och hanterbarhet).</p>

	<h2>Målformulering</h2>
	<p>God sömnhygien</p> <ul style="list-style-type: none"> - följa kvällsrutin - melatonin - ev tyngdtäcke - strategi när jag vaknar (istället för skärm)
	<p>Öka mängden fysisk aktivitet</p> <ul style="list-style-type: none"> - röra på sig utomhus 30 minuter varje dag - promenera tillsammans med mamma och pappa - danstutorials - rörelse-app/youtube-video - bada badhus - åka skridskor
	<p>Bryta isolering - ökad beteendeaktivering</p> <ul style="list-style-type: none"> - ute: sparkcykla - hemma: pyssla, bolla ballong - besöka olika platser: affär, köpcenter, vänner - träffa nya människor - Föräldrarna ansöker om kontaktperson LSS - Närvaroteamet undersöker möjligheten att få en "fadder" med liknande fungerande
	<p>Öka kunskap om diagnoser</p> <ul style="list-style-type: none"> - kunskapshöjande insatser för att öka förståelse för grundläggande fungerande - psykoedukation via sms-prat - titta på filmer om ångest och ångesthantering
	<p>Börja jobba skolarbete:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rutin för skolarbete - titta på film - skrivuppgifter - 10 minuter/dag - 15 minuter/dag

Inventera specialintressen

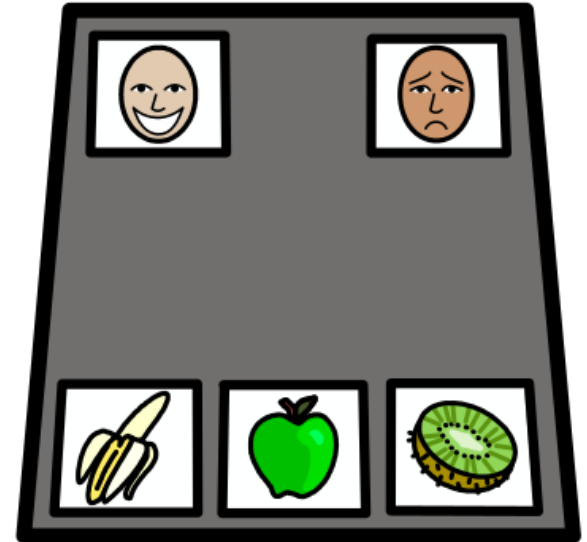

- Aktivitetsbaserat umgänge fungerar ofta som relationsskapande metod
- Minska maktglappet – låt eleven vara expert
- Be eleven berätta och visa sina specialintressen
- Visa genuint engagemang och nyfikenhet
- Var transparent med att du är en boomer och egentligen inte fattar något ;)
- Väv in intresset i undervisningen

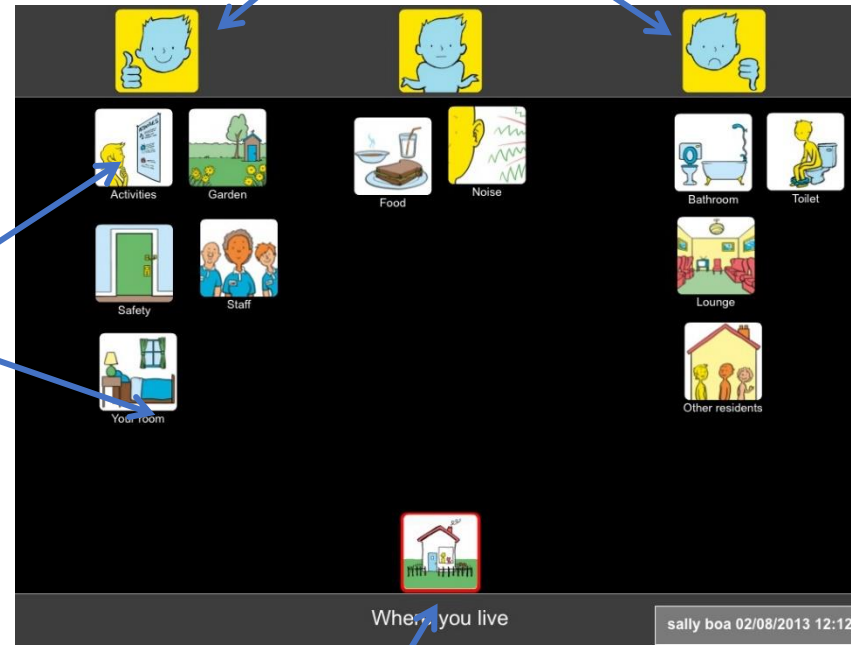

Samtalsmatta – Talking mats

- Metod för att låta personer med kommunikativ och/eller kognitiv nedsättning få uttrycka åsikter och självbestämmande
- Metoden grundad i Skottland
- Kräver utbildning/licens för att få använda
- Samtalsämne, visuell skattningsskala, öppna frågor med samtalskort

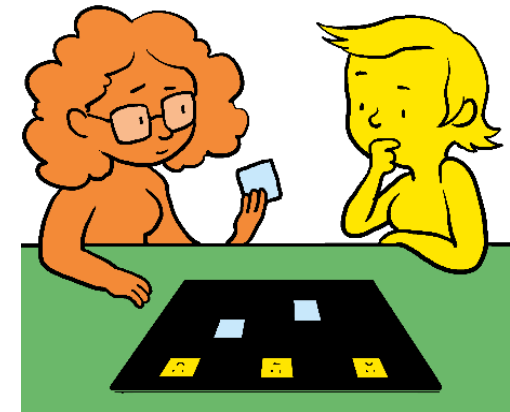

värderingsskala

frågeställningar

samtalsämne

Samtalsmatta kring förmågor och relationer i skolan

Sätta ord på känslor kan många gånger vara svårt

100%	
90%	
80%	
70%	
60%	
50%	
40%	
30%	
20%	
10%	
0%	

Hur jag mår idag

Jag känner mig glad eller motiverad.	
Jag mår bra, känner mig lugn.	
Jag känner mig stressad.	
Jag känner mig upprörd eller arg.	
Jag mår jättedåligt, orkar ingenting.	

SÅ HÄR REAGERAR JAG NÄR JAG BLIR ARG

kastar	gör sönder	svar	skriker
slår	sparkar	spottar	blir tyst
springer iväg	gömmer mig	slår i dörrar	annat

SÅ HÄR KÄNNS DET FÖR MIG NÄR JAG BLIR ARG

stressad	ledsen	frustred/irriterad	hjärtat slår hårt
ont/klump i magen	ont/klump i halsen	klarar i kroppen	svart för ögonen
huvudet springs/exploderar	mår illa	andra skyller på mig	annat

NÄR JAG BLIR ARG

Så här reagerar jag när jag blir arg:

Så här känns det för mig när jag blir arg:

Detta gör mig arg:

Så här reagerar andra när jag blir arg:

DETTA GÖR MIG ARG

orättvisor	att inte bli lyssnad på	när jag inte får avsluta t.ex. iPad-spel	när någon säger nej/inte till mig
när andra bestämmer över mig	när någon ljugar	när jag inte vet vad som ska hända	när andra är arga
HA HA HA när någon skrattar åt mig	när någon tvingar mig	när jag måste sitta still för länge	annat

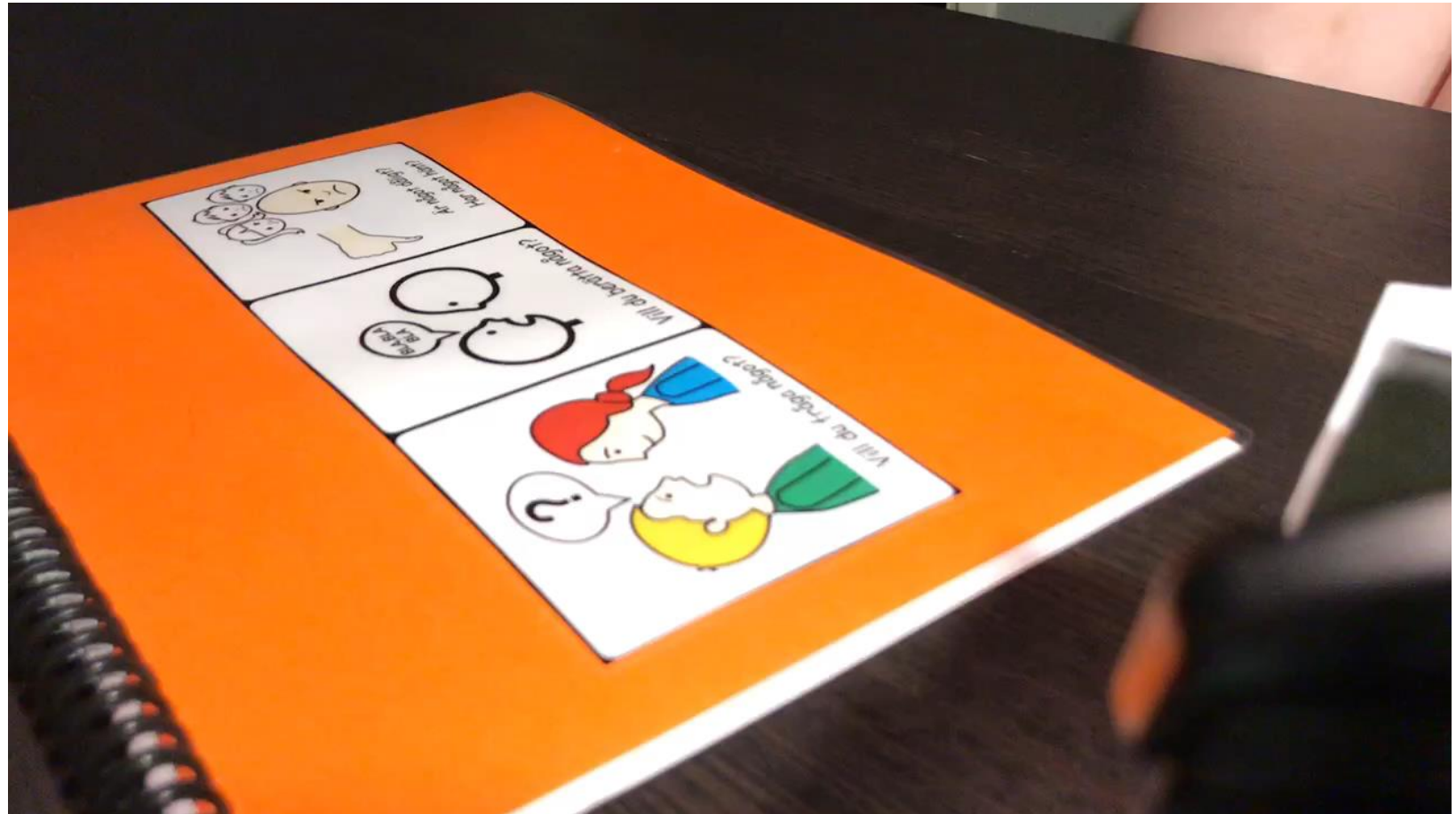
SÅ HÄR REAGERAR ANDRA NÄR JAG BLIR ARG

skäller på mig	blir rädd	tycker det är spännande	HA HA HA tycker det är kul
blir arga tillbaka	blir ledsna	försöker hålla sig lugna	ignorerar mig
vill hjälpa mig	håller fast mig	pratar med mig	annat

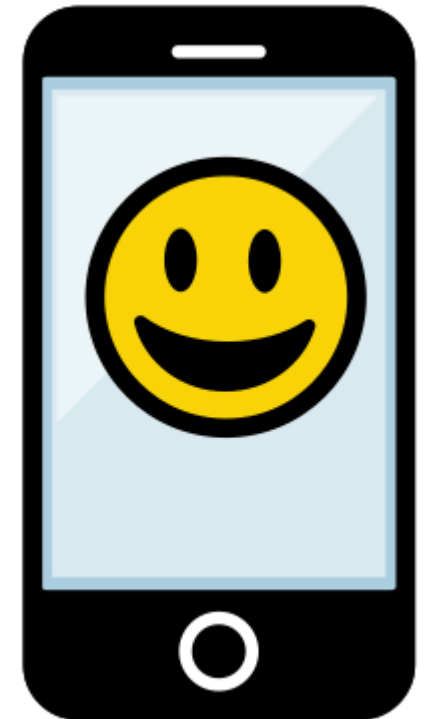
Reda ut-häfte

- Strukturera frågandet
- Ge stöd för innehållet - vad man kan svara
- Ha alltid med ett alternativ för att svara "något annat"
- Hitta strategier och alternativa beteenden

SMS-prat

- Tydlig turtagning
- Slipper läsa av kroppsspråk, mimik, tonfall
- Emojis som bildstöd till texten
- Minskar stress även hos den vuxne och ger tid för eftertanke och formulering

Frågor?!

